

ÖTÖTTŐ, GELENCSEK SÁNDOR

ÖTÖTTŐS IDEJE: 1977.

TART.: KÉRDŐIV (BARABÁS JENŐ ÖSSZEÁLLÍTÁSA)
KÍTÖLTÉSE

---

6 lap

Földrajzi rajz: KAPOSMENTE

Szakrajz: $\frac{VI}{I}$
 $\frac{VII}{I}$

PAPÍRIPARI VÁLLALAT

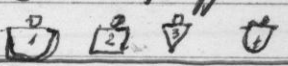
KISKUNHALASI GYÁRA

LELTÁROZÁS

ATUEZETVE AZ EGYSÉGES LTK. 3695-00 TÉTELE ALÓL.

Zarábas Jenő kévkötője 1-50 ig kérdőpont

MA-1205.

- 1/ Használtak-e olyan kévkötő fát amelyek a felső-részen lapos nyílás volt amibe a szalót húgták?
Igen használtak kévkötő fát nyílás nélkül
- 2/ Hogy kévet szoktak a mezőn keresztbe rakni?
pl. Ha zöld gyomos volt az árpa akkor 13-17 kévet száraz búzából 20-19-21. leptősx 17 kévet.
- 3/ Milyen hosszú volt a csépnyele?² pl
Hacsony embernek 140-45- magas férfiak 150-155 cm
- 4/ Használtak-e a cséplőgépnél nyársat amelyre felszűrték a szalmát, és azt a fej fölé tartva vitték?
pl. Itt soha nem hallottam szalmahordó nyársról, ert így a varillára szűrték is a fej fölé tartva vitték így könyvelt
- 5/ Milyen volt a használt kapa formája
pl gömbölyített élű, és szegletes, 1 töltőgömb, és méhkapika szőz, 2. ik saraboló kapa, 3. ik szőlőben, és máshol az agyag földbe.
- 6/ Volt-e a régi fajta ekének olyan alkatrésze, hogy lemes sző? Ilyen nevű alkatrész nem volt. Itt ismeretlen szó.
- 7/ A levágás után hogyan száradt a fű?
A lekaszott fű mindig rendszeresen száradt, és ha vastag volt a rend, akkor szétvározgatták úgy száradt fel.
- 8/ A réten a petrencék készítésekor használtak-e rüdat
pl Igen két kihagyozott rüdat használtak, Petrencékhordó rüdat, A petrencékhordó rüdat használata itt általános volt
- 9/ Az így szerű takarmányhordó itt ismeretlen az egész tájon
- 10/ Szokás volt-e a ló és a tehén ösre fogása?
Nem volt szokásban, aronban ilyen is előfordult 430-905 ös években, két elsőgyepedett időse ember, szeszivók, a tehén mellé lovat fogtak, a járom egyik felét befűrészelte s így fogták
- 11/ Jegyezzük fel az igánál, járomnál rüdat rögzítő szeg nevez a járomnál, járom szeg, rüdat járom szeg, amely a járomot rögzíti a rüdhoz, a kocnit rögzítő, rüdszeg.
- 12/ Szálas termény, réna, szalma szállításához megnyújtották a szekés vagy kocni derekat és hosszú kocni oldalt tettek fel vendég rüdat, két felől is tettek fel és kereszt rüdat is
- 13/ Hogy em. a réna hordóira használt kocni oldalak kb 3 méter, A köröncségi szekés oldala 2 m boem.

14/ Hány cm volt a közösleges teherhordó szekér oldala?
kb 260 cm volt. A néhészseki oldalán 3. - 320 cm

15/ Használtak-e kocnikart? a neve

Kocnikart nem használtak ezen a tájon üllőkart, üllőkorát,

16/ Milyen volt a kocsinak a saroflyója?
pl Hajlított vaspálcá rászós.

17/ Mit neveznek kocsinak és szekérnek?

Kocsi a lövönkatottat, szekérnek az öket meghavontatottat.

18/ Hol készítették eladás céljából szövőbordát, és farillát,
fagereblyét, faboronát?

pl. A várárokra hozták a zengővidékről, és a Zákony vi-
dékéről Városlődről. Pecsvaradyról

19/ Kender vagy len törésére, használtak-e törőt?

Igen törővágút, és tilolót. Törővágút kevés helyen

20/ Volt-e a szobában kemence?

Ezen a tájon kemence nem volt, hanem tűnyír szemes
cserep kályhába volt amefel a konyhából fűtöttek

21/ A kőprépesben hány bejárat szokott lenni a szobákban?
Általában csak egy, de gyakori volt a kétbejárati ajtó is

22/ Volt-e kőprépeses kiugró torkos pajta?

Csak a legnagyobb parasitoknál volt és az úradalmakban

23/ Hajdinaból vagy kölesből liszttel sültre készítették
gancsát, gánicsát?

Igen még a szárad elején is készítették pépes ételleket
hajdinaból, és kukorica lisztből.

24/ Használtak-e füllel ellátott dougás faköprülöt?

Igen ez gyakori volt a dougás faköprülő, és a cserep köprülő

25/ Kemencében, kályhában, nyílt tűzön, használtak-e
farezék kiszedő villát?

Ínkább tűzpiszkáló kampós vasat használtak, és ezzel
kilyűzték a forró lábat farezakat a fűlébe akasztva

26/ Használtak-e mozzár törőt?

Igen fűrészrégi vastörőt vagy a fejre nyelet, Törni.

27/ Használtak-e hajdina, v. köleshántólára kerimalmot?

Kerimalmot nem, hanem a kőnyír simítóhoz hasonló
vécis deszkát és ezzel szűrték le a temnyéjét, még
cserep sindely darabkával is dotsították a hajdinát.

28/ Milyen formájú kenyirtartót használtak?

28/ A kenyértartó, rászor polcot láttam a szarad elején

29/ Melyik évtizedben szűnt meg a házi kenyérsütés?

pl A háznál való kenyérsütés 1952-956 évében szűnt meg

30/ Savanyítottak-e tarlórépát Törköly körött?

Törköly körött már a szarad elején nem savanyítottak be

hanem szelt káposztával savanyítottak gyálult tarló répát

31/ Milyen töltetlen formájú kalácsot sütöttek, karácsony-
ra, húsvétra, lakodalmakra stb

pl Tegen szektak, fonott kalácsot és lyukaskalácsot is.

32/ Szolgák, pásztrok, községi alkalmazottak fogadái és
munkába állásának ideje: pl.

Mjévkor janu 3-án, és szent György nap ápr 24-én

33/ A plebánia területén levő falvak temploma véd-szentre
lett felavatva: ? Melyik nap tartják a búcsúját?

A falu búcsúját április 24. az elvő: aildzó mintők, Pün-

kösökör, ünnapkor, szent Antal jún 13. Péter Pál jún 29. Szt Leirő

jún 27-én Szent István aug 2. Magdolna júl 22, Anna júl 26

Havibarnay aug 5. Ursula augusztus 6. Nagyboldogasszony szept 8.

Szűcs szept 20, kismogy szept 8. Mária szept 8. Magyarok napja szept 18

Szt Mihály szept 29, öraupalokokt 6. Teresia okt 15. Vendel okt 20

Mindszent nov 1. Szt Márton nov 12. Imre nov 5. Erzsébet 19.

Katalin nov 25. Krisztus király nov 28, Andrási ^{nov} 30, dec 8

klára. Katerin volt a vidéken dec 8-án volt. az utolsó búcsú

Már már a falu búcsút fele részben elhagyták vagyis

nem tartják meg. A búcsú napok túlnyomórészt felelő

34/ Melyek voltak az 1. sz. v. háború előtt a fontosabb búcsúk
és vásárook ahová eljártak?

A régi búcsú vásárook már a szarad elejére teljesen

megszűntek. Ezeket valamilyen nevezetes ünneppel tartották

35/ Nyelvtanulási vagy egyéb tapasztalatokra céljából volt-e
egyes falvakkal cseregyerek intézmény?

pl Intézmény nem volt, hanem egyéni cseregyerek tanulmány

A mesék: zengő heg, vidék mődorabb wájjai, Gyöle, Katalin, Fónó,

Nagyberki, Kapospulá, Jölrökör körégekben levő mődorabb

parasztjaihoz, hogy tanuljon németül beszélni, A wábok pe-

dig azért, hogy tanuljon magyarul beszélni.

Az érdekes, hogy a falu tájszóitára szerint beszélték otthon

is. A németek úgy is adták Kapospulára wábgyereket, hogy
nem esere hanem csak úgy meggyezésre

35/ Arést, mert itt nem volt csere gyerek. arést elfogad. 4.
tak mert fizettek érte, és még dolgoztatták is a gyerekeket
Ezek a sváb-gyerek ottthon is, felnevelkedtek, hogy egy
szót sem tudtak magyarul. A nevezett vidéken voltak
tisztán sváb falvak. A tanulóanyag idős 1-2 év volt
Kaposvára és vidékére 1927-ben is volt ilyen aktív
is, hogy 1932-33-ban már megritkult teljesen.

1914 előtt az ilyen sváb családok elküldték a serdülő
leány gyermeküket is a közeli városokba szolgálati, hogy
tanuljanak művelődni. Sokszor megtörtént az is, hogy
hogy 1-2 év múlva az ilyen szolgálati leány kisbabával jött
háza, vagy ha Pesten maradt, akkor küldött háza egy kis
ünneket. Mondták a német szülők, hogy ez kétszeresen
gyorsabb, mert a leány tanul is, és keresete is van.

36/ Megállapítható-e az anyagokból, hogy a házaság
kötés napja nem szombat?

Igen az anyagokból nélkül is megállapítható, a régi
szokások szerint, kedd, szerda, csütörtök volt a házas-
ság kötés napja, így hétfő, a kedvet, kedd, a kedves,
szerda, a szeret, csütörtök, a közeje, péntek, szerencsét
leány napja, Szombat, a romorúság napja, Vasárnap
az Isten napja. A házaság kötés napja a hét
első napjai, Vasárnap az újadalmi családok napja
mint szabadnapjuk, tehát ők is vasár és ünnepnapok
kon tartották a házaságot, lakodalmat.

37/ Hol szokott lenni leginkább 1900 körül a lakodalom
a menyasszonyos, vagy a vőlegényes háznál?

pl 1914-ig általában a vőlegény háznál szokott lenni
kivétel, ha a vőlegény nagyon szegény volt, akkor a
menyasszonyos háznál tartották, Szegény családoknál
megjegyzés szerint községen tartották.

Ha a vőlegényes háznál volt a lakodalom, akkor a
menyasszonyos háznál eljegyzési lakodalom volt

"Aldomásivás" néven. Ha még jött, hogy a lakodalom
a menyasszonyos háznál történt meg, akkor itt eljegyzési
lakomát "aldomásivás" nem volt. Ez akkor is megtörtént
ha a vőlegényes háznál háldozási egész idő volt még
akkor. Az ilyen menyasszonyi ház lakodalmat községen
tartotta a két család

38/ Mely napon kaptak a pártostok tojásajándékot? 5 sz.

pl 7 hetős húsvét napján, kabácrot is adottak.

39/ Szoktak-e Pünkösdkor almát mosakodni? (nem)

Karácsony napján és újévkor járien Pünkösdkor

40/ Szoktak-e egőfahyát a levegőbe dobni, mely napon?

Igen Szentiván napján este jún 24 én Román ma is
él ezen szokás, A jöternés, és clemi csapás elhárítására.

41/ Miklós napján dec bér a jógyerekeket megaján-
dékorrak, a cipőbe is tettek az ablakba kitéve ajándékot

A rossz gyerekeknek virgácsot seprő vesszőt össze kötve
és ezzel szokran meg is verik őket.

42/ Karácsony napján szoktak-e gúfát kitűzni? hova

pl Régen a karácsonyfát a mestergereudára akasztották
nyárgával. A karácsonyfa állványt csak 1914 után szok-
ták felállítani. Tehát régen a mestergereudára akasztották

43/ Betlemesjáték szereplői: A jesus-bétlehembe vivő
angyal, a másik angyal a csengővel cseng. A szakállas
őregpásztor, és egy vagy két fiatal pártost, ezek gyűjtik
az adományt. Tehát 4. vagy 5 szereplő volt

44/ Kiket tisztelték az állatok véd-szentjeként?

pl A tavaszi kitérőtáskor a szt György. A mindenkori
a szt Vendel okt 20, A bekötele'skor szt Márton-t

45/ Milyen eseményekkel gyűjtötték a meprontott tehénit?

pl A tejét tűzbe öntötték és késsel sürkálták és öntéssel

46/ Mirel ismerhető fel a boszorkány?

pl Gyakran a balhóna alá dugott seprővel jár
és karácsonykor az éjfél után még teheneszedv
látható a fején, és nagyon barázdás az arca.

A templomban a körös orlopa alatt tartózkodik
az orlopnak támaszkodva.

47/ Mivel, kivel szokták ijesztgetni a kisgyerekeket?

pl Jajj vigyázz, jó légy mert jön a Bákász, a "bimbuc",
a kémeny seprő a fekete bácsi. Az a kisgyerekek
orvos is kerelt a fehér köpenyes bácsi, ettől is félnek a
gyerekek és az ördög embertől is ijesztgetik.

48/ Milyen a lidérc alakja? pl

A levegőben nyomó rúdon 13 méter magasra száll
meg, és feketét fosik ameznek 9 nap évről az.

48/ Polytalas, érezni az ündorító szagait. Ezt lehet
látni agustus 15-25 körül, pl kendő frissen tilolt parden-
gyára (pordorja) este kifehérednek az üdvarra pordorja-
ra, és 11-12 óra körül látták amikor szállt a levegőben
nyomórészlet, és feketét forott. Ezt holdvilágtalan
éjjel próbálták, és állították, hogy látták a Lúdvérc-ot

49/ Milyen tulajdonságai vannak a hárskörül lakó ligyónak?

pl Híto hatahna van neki, és azt nem szabad agyonver-
ni a hársbelieknek, hanem csónka kerü embert veri
agyon és a kigyóverő botot elégetni máglyán.

egerek fitty hangot hallattak. lúnya és varázslót.

50/ Milyen alakot látnak a holdban? pl

pl favágó embert magvító róó embert, és a
bibliai alakok mind ott látnak.

ösre állította Gyelencsér Sándor
nyugdíjas

Lombóvár 1977 II. 9. é. in.

A régi hallottakból, és jegyzetekből
van ösre állítva